

The background of the book cover is a vibrant yellow, densely populated with stylized, overlapping leaf shapes. Interspersed among these leaves are several circular patterns. Each circle is composed of numerous concentric rings, where each ring is further divided into alternating blue and white segments. This creates a complex, hypnotic optical illusion that draws the eye into the center of each circle.

JONATHAN
SAFRAN FOER
VŠETKO
OSVETLENÉ

všetko
osvětlené

VŠETKO OSVETLENÉ

JONATHAN SAFRAN FOER

Z angličtiny preložil OTTO HAVRILA

slovar

Copyright © Jonathan Safran Foer 2002

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2015

Translation © Otto Havrila 2015

ISBN 978-80-556-0701-6

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými a ani vo forme fotokópií, nahrávok, ani prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Jednoducho a nepredstaviteľne:

MOJEJ RODINE

Predohra k zahájeniu veľmi hmotnej cesty

Moje legálne meno je Alexander Perčov. Avšak všetci moji kamaráti zvú mňa Alex lebo to je na vyslovenie viac ľahká verzia môjho legálneho mena. Matka zvala mňa Alexineondima! lebo ja vždy ondím ju. Ak vy chcete vedieť prečo ja vždy ondím ju, tak preto lebo ja vždy dakde inde s mojimi kamarátmi, rozmetávam peňažné prostriedky a vyrábam hromadu vecí ktoré matku ondia. Otec zve mňa Šapka lebo ja dával baranicu na hlavu dokonca v lete. On prestal mňa tak zvať lebo ja rozkázal jemu aby mňa tak prestal zvať. Mne javilo to chlapčekomské a ja vždy myslel že ja silný a plodný. Ja mám fúru dievčat, vy verte mne, a ony všetky majú pre mňa inakšie meno. Jedna zve mňa Bejbino, avšak nie preto že ja bejbino, avšak preto lebo ona chodí za mnou dávať pozor. Druhá zve mňa Celú noc. Vy chcete vedieť prečo? Ja mám dievča ktoré zve mňa Peňažné prostriedky lebo ja rozmetávam na ňu peňažné prostriedky. Ona obližuje mne za to pery. Ja mám miniatúrneho brata ktorý zve mňa Alli. Ja toto meno boh vie ako nežeriem avšak jeho ja žeriem veľmi, takže OK, ja dovoľujem jemu zvať mňa Alli. Čo týka sa jeho mena ono je Igorko, avšak Otec ho prezýva Ťuťulum, lebo on vždy zráža s vecami. Len štyri dni tomu nazad on spravil si modravé oko lebo on zrazil s tehlovou stenou. Ak vy pýtate aké je meno mojej suky, tak ono je Sammy Davis, Junior, Junior. Ona zve tak lebo Sammy Davis, Junior bol Dedov ľúbený spevák a suka je jeho, nie moja, lebo ja nie ten čo myslí si že on slepec.

Čo týka sa mňa, ja bol splodený roku 1977, v tom samom roku ako hrdina tohoto príbehu. Po pravde, môj život bol veľmi obyčajný. Ako ja už podhodil, ja robím veľa dobrých vecí so mnou a s druhými,

avšak to sú obyčajné veci. Ja žeriem americké filmy. Ja žeriem negrov, ob zvlášť Michaela Jacksona. Ja žeriem vyhadzovať celými rukami peňažné prostriedky po chýrnych nočných kluboch v Odeze. Ja žeriem Lamborghini Countaches a taktiež kapučíno. Nie jedno dievča by chcelo robiť so mnou sex vo všelijakých dobrých telových pozíciách v rátane Nachmeleného klokana, Gorkého šteklenia a Nezlomného strážcu ZOO. Ak vy chcete vedieť prečo taká fúra dievčat chce byť so mnou, tak preto lebo ja najviac špičková osoba s akou možno byť. Ja útulný a hryzavo srandovný, a to sú víťazné veci. Ja napriek tomuto poznám kopec ľudí čo žerie rýchle autá a chýrne diskotéky. Toľkí mnohí vykonávajú Prsný špás Sputnik – ktorý vždy končí slizkou podtvárou – že ja nemám ani prsty kde ja sčítal by ich. Dokonca mnohých zvú Alex. (Len v mojom dome ich je tri!) Preto ja tak horel ísť do Lucka a prekladať pre Jonathana Safrana Foera. To bolo by veľmi neobyčajné.

Ja pracoval v mojom druhom ročníku angličtiny na univerzite ako prenájatý. To bola grandiózna vec lebo v hlave môjho inštruktora bolo hovno miesto mozgu. Matka bola na mňa tak hrdá že ona povedala: „Alexineondima!, ja na teba tak hrdá!“ Ja pátral či ona nekúpila by mne kožené nohavice lež ona povedala nie. „A krátke?“ „Nie.“ Otec bol taktiež hrdý. On povedal: „Šapka,“ a ja povedal: „Ty nezvi mňa tak,“ a on povedal: „Alex ty urobil matku tak hrdú!“

Matka je pokorená žena. Veľmi pokorená. Ona hrdlačí v malej kaviarničke jednu hodinu ďaleko od nášho domu. Ona donáša tam zákazníkom jedlá a pitivá a ona hovorí mne: „Ja nasadám na hodinu v autobus do roboty aby ja celý bohový deň robila veci ktoré ja nenávidím. Ty chceš vedieť prečo? Pre teba Alexineondima!, pre teba. Raz ty budeš robiť pre mňa veci ktoré ty nenávidíš. To je čo značí byť rodina.“ Čo ona nevie chápať je že ja už teraz robím pre ňu veci ktoré ja nenávidím. Ja počúvam ju keď ona hovorí mne. Ja držím za zubami sťažnosti na moje trpasličie vreckové. A ja zmienil už že ja neondím ju ani vzdialene toľko koľko ja túžim? Lež ja nerobím všetky tieto veci lebo my rodina. Ja robím to lebo tak rozkazuje slušnosť. Toto je idióm ktorý naučil mňa hrdina. Ja robím to lebo ja nie som vypatlaný chuj. Toto je druhý idióm ktorý mňa naučil hrdina.

Otec hrdlačí pre cestovnú agentúru menom Heritage Touring. Ona určená Židovským osobám ako je hrdina, ktorí majú veľkú potrebu odísť z ušľachtilej krajiny Ameriky a navštíviť pokorené mestá v Poľsku a v Ukrajine. Otcova kancelária vlastní prekladateľa, sprievodcu a šófera pre Židov ktorí vyšetrujú miesta, kde raz existovali ich rodiny. OK, ja Židovskú osobu nikdy v mojom živote nestretol pred tou cestou. Avšak to ich vina, nie moja lebo ja bol vždy ochotný a podaktorý mohol vložne napísať aby ja s ním stretol. A ja opätovne budem pravdivý a zmienim že ja pred cestou mal názor že Židovské osoby majú v ich hlavách hovno miesto mozgu. To je preto lebo ja vedel o Židovských osobách jedine to že oni platia otcovi veľmi veľa peňažných prostriedkov aby robili si dovolenky z Ameriky do Ukrajiny. Lež potom ja stretol Jonathana Safrana Foera a ja poviem vám že on nemá v jeho hlave hovno miesto mozgu. On geniálny Žid. On ostroduchá Židovská osoba.

Čo týka sa Ťuťuluma ktorého ja nikdy nezvem Ťuťulum lež vždy Igorko, on špičkový chlapec. Teraz mne povyše slnka jasné že on stane veľmi mocným a plodivým chlapom a že jeho mozog bude mať mnoho svalov. My nehovoríme spolu s hlasitosťou lebo on tichá osoba lež ja mám istotu že my kamaráti a ja nemyslím že ja zalužem keď ja napíšem že my špičkoví kamaráti. Ja priučoval Igorka aby on bol chlap ako ono patrí sa. Na príklad tri dni tomu nazad ja ukázal jemu hanbatý časopis aby on mohol zhodnotiť mnohé pozície v ktorých ja robím sex. „Toto je šesťdesiat deväť,“ ja povedal jemu a postavil časopis pred jeho oči. Ja dal moje prsty – dva z nich – na akt aby on neprehliadol ho. „Prečo to má meno šesťdesiat deväť?“ on spýtal lebo on osoba ktorá často horí od zvedavosti. „Lebo to bolo vynájdené roku 1969. Môj kamarát Gregorij pozná kamaráta synovca vynálezcu.“ „Čo robili ľudia pred rokom 1969?“ „Oni iba fajčili a lízali avšak nikdy nie zborovo.“ Ak mne dostane sa šance ešte priučovať jeho, z neho bude VIP osoba.

Toto je miesto kde začína príbeh.

Lež sprvoti ja musím vylíčiť môj dobrý zjav. Ja vysoký už z prvého pohľadu. Ja nepoznám ženu viac vysokú ako ja. Ženy ktoré ja poznám ktoré sú viac vysoké ako ja sú lesbické ženy, pre ktoré bol rok

1969 milovník. Moje pekné vlasy sú rozdelené v prostriedku. To je preto lebo Matka rozdeľovala ich na boku keď ja bol malý a aby ja naondil ju ja delil ich v prostriedku. „Alexineondima!“, ona povedala mne, „ak tvoje vlasy rozdelené takto ty vyzeráš ako duševne vyšinutý.“ Ona tak nemyslela to, ja viem. Ona nie raz vypráva veci ktoré ona nemyslí tak. Na mojich perách hrá aristokratický úsmev a ja rád mlátim ľudí. Môj žalúdok je veľmi silný hoci teraz jemu chýbajú svaly. Otec je tučný človek a Matka taktiež. Toto mňa neznepokojuje lebo môj žalúdok je veľmi silný i keď javí veľmi tučný. Ja opíšem moje oči a potom už ja začnem príbeh. Moje oči sú modré a iskerné. Teraz ja začnem príbeh.

Otec dostal telefónový hovor od americkej centrály Heritage Touring. Oni vyžadovali šófera, sprievodcu a prekladateľa pre mladého muža ktorý bude na úsvite mesiaca júl v Lucku. Toto bola problémová žiadanka lebo na úsvite mesiaca júl bude Ukrajina oslavovať prvé narodeniny jej ultramodernej ústavy ktorá robí nás veľmi nacionalistickými, takže mnohí budú na dovolenke na zahraničných miestach. Toto bola nemožná situácia, tak ako olympiáda v 1984. Lež Otec je zastrašujúci muž ktorý vždy dosiahne čo on túži. „Šapka,“ on povedal mne do telefónu keď bol doma a ja pochutnával na najviac veľkom dokumentnom filme *Ako vzniká Triler*, „aký jazyk ty učil tohoto roku v škole?“ „Ty nehovor mne Šapka,“ ja odvetil. „Alex,“ on opravil, „aký jazyk ty učil tohoto roku v škole?“ „Anglický,“ ja odvetil. „A ty v ňom dobrý?“ on spýtal. „Ja v ňom plynulý,“ ja odvetil a ja dúfal že on bude tak hrdý že on kúpi mne zebrovito pásikaté potahy na stoličky mojich snov. „Výborne, Šapka,“ on povedal. „Ty nehovor mne tak,“ ja pripomenul jemu. „Výborne, Alex. Výborne. Ty musíš znulovať všetky ktorékoľvek plány ktoré ty vlastníš na prvý týždeň mesiaca júl.“ „Ja nevlastním žiadne plány,“ ja odvetil. „Ale vlastníš,“ on trval na jeho.

Teraz je patričná doba zmieniť Deda ktorý taktiež tučný, avšak on oveľa viac tučný ako moji rodičia. OK, ja zmienim jeho. Uňho zlaté zuby a on pestuje na jeho tvári bujarý pačes aby on mohol ho na súmraku každého dňa česať. On päťdesiat liet hrdlačil v kade akých robotách, sprvu na poliach a neskôr na strojoch. Jeho finálová robota bola v Heritage Touring, kde on začal hrdlačiť v tisícde-

väťstopäťdesiatych rokoch a vytrval tam až do nedávno. Avšak teraz on dôchodkuje a živorí na našej ulici. Moja Babka umrela dva roky tomu nazad na rakovinu jej mozgu a Dedo stal veľmi melancholickou osobou a taktiež, ako on vraví, slepou. Otec jemu neverí lež napriek tomuto kúpil jemu Sammy Davis, Junior, Junior lebo slepecká suka nie je jedine pre slepých ľudí, lež taktiež pre ľudí trýznených negatívnou osamelosťou. (Ja nemal využiť slovo „kúpil“ lebo Otec Sammy Davis, Juniora, Juniora v skutočnosti nekúpil len dostal z domova pre odpustených psov. Kvôli tomuto suka nie je ozajstná slepecká suka a ona taktiež duševne vyšinutá.) Dedo pozabíja väčšinu dňa v našom dome pozorovaním televízora. On často na mňa kriká. „Saša!“ on kriká. „Saša, ty nebud' tak lenivý! Ty nebud' zbytočný! Ty rob dačo! Ty rob niečo cenné!“ Ja nikdy nedám jemu odpoveď a ja nikdy neodídím jeho mojimi zámyslami a ja nikdy nerozumiem čo značí cenné. On nemal ten nechutný zvyk kričať na Igorka a na mňa pred smrťou Babky. Z tohoto dôvodu my máme istotu že on tak nemyslí to a z tohoto dôvodu my odpúšťame jemu. Ja raz objavil jeho v plači pred televízorom. (Jonathan, tento oddiel o Dedovi musí ostať medzi tebou a mnou, áno?) V televízore vešteli počasie preto ja mám istotu že to nebolo dačo melancholické v televízore čo zahnilo jeho k plaču. Ja nikdy nezmienil to ani ň lebo tak rozkazuje slušnosť.

Dedovo meno taktiež Alexander. Aj druhé Otcovo. My všetci sme prvozrodené deti v našich rodinách, čo nám prináša preveľkú česť ako na príklad šport bejzbal ktorý vynášli v Ukrajine. Ja nazvem môjho prvého syna Alexander. Ak vy chcete vedieť čo bude, ak mne prvé narodí dievča, tak ja poviem vám to. On nebude dievča. Dedo narodil v Odesa roku 1918. On nikdy neodišiel z Ukrajiny. On najviac ďaleko cestoval v Kyjev a to bolo keď môj strýko ženil Kravu. Keď ja bol malý Dedo vtíkal mne že Odesa je najviac krásne mesto na svete lebo tam lacná vodka a taktiež ženy. On robil žarty s Babkou pred jej umretím že on bol zaľúbený do iných žien ktoré neboli ona. Ona vedela že to len žarty lebo ona smiala s veľkou hlasitosťou. „Anna,“ on hovoril, „ja ožením tú s ružovým klobúkom.“ A ona spýtala: „A za koho ty oženiš ju?“ A on odvetil: „Za mňa.“ Ja veľmi smial v zadnom sedadle. „Ale ved' ty nie kňaz.“ „Dnes ja som.“ A ona spý-

tala: „Ty dnes veríš v Boha?“ A on povedal: „Ja dnes verím v lásku.“ Otec rozkázal mne nikdy Babku Dedovi nezmiňovať. „To urobilo by jeho melancholickou osobou, Šapka,“ povedal Otec. „Ty nehovor mne tak,“ ja povedal jemu. „To urobilo by jeho melancholickou osobou, Alex, a on bude myslieť že on ešte viac slepý. Ty dovoľ jemu zabudnúť.“ A tak ja nikdy nezmiel ju lebo s výnimkou že ja nechcem, ja robím čo Otec povie mne robiť. Taktiež on vie veľmi dobre biť.

Po telefonovaní mne Otec zavolať Dedovi a informoval jeho že on bude robiť šoféra našej cesty. Ak vy chcete vedieť kto bude sprievodcom, odpoveď je že nebude žiadny sprievodca. Otec povedal že sprievodca nie je nevyhnutná vec lebo Dedo vie po všetkých rokoch v Heritage Touring oceán vecí. On nazval jeho expertom. (V dobe keď on povedal to, to javila rozumná vec. Avšak ako ty cítiš to, Jonathan, v žiare všetkého čo udialo?)

Keď my všetci traja, traja muži menom Alex, zišli toho večera v dome Otca na hovory o ceste, Dedo riekol: „Ja nechcem urobiť to. Ja dôchodkujem a ja nešiel dôchodkovať preto aby ja robil takéto sračky. Ja skončil s tým.“ „Mne jedno čo ty chceš,“ odvetil Otec. Dedo tresol do stola s veľkým násilím a krikol: „Ty nezabudni kto je kto!“ Ja myslel že bude koniec konverzácie lež Otec povedal čosi veľmi čudné. „Prosím.“ A potom on povedal niečo ešte viac čudné. „Otec.“ Ja musím priznať že je veľa čo ja nerozumiem. Dedo vrátil k jeho stoličke a riekol: „Toto je finálny raz. Ja nebudem robiť to opätovne.“

A tak my kovali plány ako zabezpečiť hrdinu na vlakovú stanicu Ľvova 2. júla o pätnásť nula nula po poludní. Potom my budeme dva dni v oblasti Lucku. „Lucku?“ spýtal Dedo. „Ty nehovoril že to Luck.“ „Je to Luck,“ povedal Otec. Dedo zdumnel. „On hľadá mesto v ktorom zrodil jeho dedo,“ pokračoval Otec, „a kohosi koho on zve Augustina, kto spasil jeho deda pred vojnou. On túži napísať knihu o jeho dedovej dedine.“ „Aha,“ ja povedal, „takže on inteligent?“ „Nie,“ opravil Otec. „Jeho mozog je nízkej úrovne. Americká kancelária mňa informuje že on telefonuje im každý deň a vyrába mnohé otázky slabého ducha o nájdení vhodného jedla.“ „Tam určite budú klobásky,“ ja povedal. „Samozrejme,“ dosvedčil Otec. „On slabého ducha.“ Na tomto mieste ja zopakujem že hrdina je veľmi bystrý Žid. „Kde to

mesto je?“ ja spýtal. „Meno mesta je Trachimbrod.“ „Trachimbrod?“ spýtal Dedo. „Je to v blízkosti 50 km od Lucka,“ povedal Otec. „On vlastní mapu a horí po koordinátoch. To malo by byť prosté.“

Keď Otec driemoval ja s Dedom už niekoľko hodín pozoroval televízor. My obaja sme ľudia ktorí ostávajú bdieť ďaleko do noci. (Ja takmer napísal že my obaja radi ostávame bdieť ďaleko do noci lež to nie pravdivé.) My pozorovali americký televízny program ktorý mal na spodku obrazovky ruské slová. On bol o Číňanovi ktorý bol veľmi šikovný s bazukou. My pozorovali taktiež veštenie počasia. Meteorológ povedal že zajtra bude abnormálne počasie lež deň po zajtra bude normálne. Medzi Dedom a mnou bolo ticho že vy mohli by sekať ho šablou. Jediný čas keď jeden alebo druhý z nás prehodil volajáké slová bolo, keď on v priebehu reklamy na McDonalldové bravčové burgery odvrátil ku mne a riekol: „Ja nechcem šoférovať desať hodín do škaredého mesta aby ja doprevádzal veľmi rozmaznaného Žida.“

ZAČIATOK SVETA PRICHÁDZA ČASTO

Písal sa osemnásty marec 1791, keď Trachima B. privaril alebo neprivaril voz na dno rieky Brod. Malé dvojčatá V. ako prvé videli čudné haraburdy, ktoré vyplávali na hladinu: zvlíajúce sa hady bielych stúh, pokrčenú zamatovú rukavicu s rozťahnutými prstami, prázdne cievky, zagebrený cviker, maliny, černice, výkaly, volány, kúsky rozbitého rozprašovača, krvácajúce rozhodnutie napísané červeným atramentom: *Ja budem... Ja budem...*

Hana kvílila. Chana si vyhrnula gate, vošla do studenej vody, brodila sa v nej a odsúvala haraburdy nabok. *Čo to tam robíš!* zavolať na ňu zhanobený úžerník Jankel D., ktorý krivkal po brehu za dievčatami, až okolo neho fírkalo blato. Načiahol ruku k Chane a druhou si ako vždy zakrýval usvedčujúcu gulôčku z počítadla, ktorú musel na základe štetlového vyhlásenia nosiť na šnúrke okolo krku. *Nechodte do vody! Ublížite si!*

Obchodník s gefiltefiš, dobrák Bicl Bicl R. sledoval ten rozruch zo svojho člna, ktorý bol priviazaný motúzom k jednej z jeho vrší. *Čo sa to tam deje? kričal na breh. To si ty, Jankel? Čo sa ti stalo?*

To sú dvojčatá Ctihodného rebeho, zakričal Jankel. Hrajú sa vo vode a bojí sa, že si ublížia!

Aké čudné veci sa tu vynárajú! smiala sa Chana a špliechala vodu na tú masu, ktorá okolo nej rástla ako záhrada. Zdvihla ruky bábičky, potom ručičky hodín. Rebrá dáždika. Skupinový kľúč. Predmety stúpali v korunkách bublín, ktoré na hladine praskali. O čosi mladšie a menej obozretné dvojča prečesávalo vodu prstami a zakaždým zachytilo čosi nové: žltý veterník, špinavé vreckové zrkadielko, okvet-

né lístky potopenej nezábudky, bahno a popraskaný paprikový struk, vrecúško so semiačkami...

No jej o čosi staršia a opatrnejšia sestrička Hana, ktorá bola až na zrastené obočie celkom ako ona, sa na ňu dívala z brehu a plakala. Zhanobený úžerník Jankel D. ju vzal do náručia, privinul si jej hlavu na hrud', mrmlal: *No tak... No tak...* a kričal na Bicla Bicla: *Choď za Ctihodným rebem a privez ho so sebou! A prived' aj doktora Menašeho a právniká Jicchaka. Rýchlo!*

Spoza stromu sa vynoril bláznivý statkár Sofijovka N., ktorého meno štetl neskôr zapísal do máp a mormonského sčítania ľudu. *Videl som všetko, kričal hystericky. Videl som všetko, čo sa tu stalo. Voz šiel po tej poľnej ceste príliš rýchlo – horšie než prísť neskoro na vlastnú svadbu je už len prísť neskoro na svadbu dievčata, ktoré sa malo stať tvojou ženou – a odrazu sám od seba nadskočil, a ak to nebolo celkom tak, potom nenadskočil sám od seba, ale posotil ho vietor od Kyjeva alebo Odesy, či odkiaľ, a ak ani to nie je na vlas pravda, tak prisahám na svoje meno čisté ako ľalia, že z nebies zostúpil anjel s kamennými krídlami ako na náhrobku, aby si vzal Trachima so sebou, lebo Trachim bol pre tento svet pridobry. Nuž, ale kto nie je? Každý je pridobry pre toho druhého.*

Trachim? spýtal sa Jankel a dovolil Hane dotknúť sa usvedčujúcej guľôčky. *Nebol to ten šuster Trachim z Lucka, čo zomrel pred pol rokom na zápal pľúc?*

Pozri sa! skríkla Chana, zachichotala sa a zdvihla nad hlavu cunniligového dolníka z balíčka oplzlých kariet.

Nie, odvetil Sofijovka. To bol Trachum s u. Tento tu je s i. A Trachum zomrel počas Najdlhšej noci. Nie, počkaj, počkaj. Zomrel, lebo bol umelec.

A toto! zapíšťala naradovane Chana a zdvihla nad hlavu vyblednutú mapu nočnej oblohy.

Vylez z tej vody! kričal na ňu Jankel hlasnejšie, než by chcel kričať na dcéru Ctihodného rebeho alebo na ktoréhoľvek mladé dievča. *Ublížiš si!*

Chana sa rozbehla k brehu. Mapa hviezdnej oblohy klesala na dno, a keď ako závoj spočinula na hlave koňa, hlboká zelená voda zastrela zvieratník.

Hurhaj pootváral okná všetkých domov v štetli (jediné, čo spájalo jeho obyvateľov, bola zvedavosť). Nešťastná udalosť sa stala pri malom vodopáde, na tej časti brehu, ktorý rozdeľoval štetl na dve časti, Židovskú štvrť a Ľudské tri štvrte. Celá takzvaná posvätná činnosť – náboženské štúdium, kóšer porážky, obchody atď. – sa obmedzovala na Židovskú štvrť. Činnosti spojené so všednosťou každodenného života – svetské štúdium, súdne procesy, nákup a predaj atď. – sa odohrávali v Ľudských troch štvrtiach. Na hranici medzi nimi stála Rovná synagóga. (Bola postavená na židovsko/ľudskej zlomovej línii tak, aby sa v každej zóne nachádzal jeden z dvoch zvitkov Tóry.) Ako sa posúval pomer medzi posvätným a svetským – zvyčajne len o chlp jedným či druhým smerom, ak nerátame výnimočný okamih roku 1764, po ktorom nasledoval Pogrom bitia do prs, keď bol štetl načisto sekulárny –, posúvala sa aj zlomová línia, nakreslená kriedou od Radziwillského lesa k rieke. Podľa toho synagógu dvíhali a premiestňovali. Od roku 1783, keď na ňu primontovali kolesá, prebiehali nekonečné ťažobačky medzi židovstvom a ľudstvom rýchlejšie, s menšími prietahmi.

Počul som, že sa stalo akési nešťastie, dychčal skromný starožitník Šlojmo V., ktorý žil z milosrdenstva druhých, lebo po manželkinej predčasnej smrti sa nedokázal rozlúčiť ani s jedným zo svojich veľkých svietnikov, sošiek či presýpacích hodín.

Odkiaľ to vieš? spýtal sa Jankel.

Zakríčal mi to Bicl Bicl z člna, keď išiel za Ctihodným rebem. Cesťou sem som zaklopal na toľko dverí, na koľko sa len dalo.

Dobre, povedal Jankel. Budeme potrebovať štetlové vyhlásenie.

Naozaj je mŕtvy? spýtal sa ktosi.

Na sto percent, uistil ho Sofijovka. Je mŕtvy, ako bol mŕtvy ešte predtým, než sa stretli jeho rodičia. Možno ešte mŕtvejší, lebo vtedy bol aspoň guľkou v otcovom vtákovi a prázdnotou v matkinom bruchu.

Skúsil si ho zachrániť? spýtal sa Jankel.

Nie.

Zakry im oči, povedal Šlojmo Jankelovi a ukázal na dievčatá. Chytro sa vyzliekol – ukázal sa bachor väčší než iné a chrbát pokrytý krúžkami hustých čiernych chlupov – a ponoril sa do vody. Na kríd-

lach vlniek ho omývalo perie. A vyvlečené perly a zuby bez ďasien. Krvné zrazeniny, merlot a črepiny krištáľového lustra. Vynárajúci sa koberec harabúrd bol čoraz hustejší, až si Šlojmo nevidel na ruky pred sebou. *Kde? Kde?*

Našiel si ho? spýtal sa právnik Jicchak M., keď Šlojmo nakoniec vyplával na hladinu. *Je zrejmé, ako dlho tam je?*

Bol sám, alebo so ženou? spýtala sa trúchliaca Šanda T., vdova po nebohom filozofovi Pinchasovi T., ktorý vo svojej jedinej vynikajúcej rozprave s názvom „Prachu: človek si a na človeka sa obrátiš“ tvrdil, že teoreticky je možné vzťah života a umenia obrátiť.

Štetlom zadul silný vietor, až to hvízдало. Tí, čo študovali v matne osvetlených izbách nejasné texty, zdvihli hlavy. Milenci, ktorí sa ospravedlňovali a sľubovali, zmĺkli. Osamelý sviečkar Mordechaj C. vnoril ruky do kade s teplým modrým voskom.

Mal ženu, ozval sa Sofijovka a ľavú ruku strčil hlboko do vrec-ka nohavíc. Dobré sa na ňu pamätám. Mala veľké cecky. Bože, tá mala mliekarne! Kto by na ne zabudol? Bože, tie jej cecule boli fantastické. Dal by som všetky slová, ktoré som sa naučil, za to, aby som bol znovu mladý a mohol sa na tie kozy prisáť. Urobil by som to! Veruže áno!

Odkiaľ to všetko vieš? spýtal sa ktosi.

Ako chlapec som bol raz v Rovne, otec ma tam po čosi poslal. Bol som u toho Trachima. Jeho priezvisko mi nejde na jazyk, ale dobre sa pamätám, že to bol Trachim s i, že mal mladú ženu s veľkými ceckami, malý byt s kadejakými čačkami a jazvu od oka po ústa, alebo od úst po oko, jedno, alebo druhé.

A TY SI MU VIDEL DO TVÁRE, KEĎ ŠIEL OKOLO NA VOZE? zreval Ctihodný rebe a jeho dievčatá sa rozbehli k nemu a skryli sa každá pod jeden koniec jeho modlitebného šálu. VIDEL SI TÚ JAZVU?

A potom, ajajáj, som ho videl znovu, keď som bol mladý a hľadal som v Ľlove robotu. Akurát viezol broskyne, pokiaľ si dobre spomínam, alebo azda slivky do penzionátu pre školáčky. Alebo bol poštár? Áno, boli to ľúbostné listy.

Teraz už nemôže byť nažive, o tom niet pochyb, povedal doktor Menaše a otvoril lekársku brašnu. Vybral z nej niekoľko úmrtných

listov, no znovu zadul vietor, vytrhol mu ich a odfúkol do korún stromov. Niektoré spadli spolu s listím v septembri, iné spolu so stromom o niekoľko generácií neskôr.

A keby aj bol nažive, nemohli by sme ho vytiahnuť, povedal Šlojmo, ktorý sa dosucha utieral za veľkou skalou. *K vozu sa nedá dostať, pokým z neho nevypláva na hladinu všetko, čo je v ňom.*

MUSÍME SPÍSAŤ ŠTETLOVÉ VYHLÁSENIE, vyhlásil Ctihodný rebe ešte autoritatívnejším a ešte silnejším hlasom.

Ako sa vlastne volal? spýtal sa Menaše a priložil si na jazyk koniec brka.

Môžeme s istotou povedať, že mal ženu? spýtala sa trúchliaca Šanda a priložila si ruku na srdce.

Dievčatá niečo videli? spýtal sa Avram R., ktorý bol síce brusič drahokamov, no nenosil žiadny prsteň (hoci Ctihodný rebe tvrdil, že pozná jednu dievčinu v Lodži, ktorá by ho urobila šťastným [navždy]).

Dievčatá nič nevideli, odvetil Sofijovka. *Videl som, že nič nevideli.*

A dvojčatá, tentoraz obe, sa rozplakali.

Ale my sa nemôžeme spoliehať iba na jeho slovo, povedal Šlojmo a ukázal na Sofijovku, ktorý mu láskavosť oplatil vlastným gestom.

Dievčat sa nevypytujte, povedal Jankel. *Dajte im pokoj. Majú toho dosť.*

To už sa tam zišlo takmer všetkých tristo obyvateľov štetlu, aby diškutovali o tom, o čom nič nevedeli. Čím menej o tom nejaký občan vedel, tým urputnejšie sa škriepil. Nebolo to nič nové. Pred mesiacom diskutovali o tom, či by nebolo najmä pre deti lepšie, keby sa prestali do bagelov robiť diery. Dva mesiace predtým sa rozprúdila krutá a smiešna debata o type písma a predtým o poľskej identite, a to mnohých dohnalo k slzám, mnohých k smiechu a všetkých k ďalším otázkam. K otázkam od počiatku času – nech to už bolo kedykoľvek – až po jeho koniec. *Od popola? k popolu?*

MOŽNO NEMUSÍME TÚTO ZÁLEŽITOSŤ VÔBEC RIEŠIŤ, vyhlásil Ctihodný rebe ešte hlasnejšie a ešte vyššie zdvihol ruky. ČO KEBY SME NEVYPLNILI ÚMRTNÝ LIST? ČO KEBY SME TELO RIADNE POCHOVALI, VŠETKY VYPLAVENÉ

VECI SPÁLILI A UMOŽNILI ŽIVOTU ZOČI-VOČI TEJTO SMRTI POKRAČOVAŤ ĎALEJ?

Ale nejaké vyhlásenie predsa potrebujeme, ozvala sa cukrárka Frojda J.

Ak sa štetl uznesie, že ho nepotrebujeme, tak nie, opravil ju Jicchak.

Možno by sme mali vyhľadať jeho ženu, povedala trúchliaca Šanda.

Možno by sme mali pozbierať to, čo po ňom zostalo, poznamenal zubár Eliezar Z.

V zápale diskusie ostal takmer nepovšimnutý hlas malej Hany, ktorá vykukla spod strapcov otcovho modlitebného šálu.

Niečo vidím.

ČOŽE? spýtal sa jej otec a utíšil ostatných. ČO VIDIŠ?

HENTAM, ukázala na spenenú vodu.

Uprostred stúh, peria, sviečok, mokrých zápaliek, garnátov, figúrok a hodvábnych strapcov, ktoré sa hýbali ako medúzy, spočívalo novorodené dievčatko, ešte potiahnuté slizom a ružové ako dužina slivky.

Dvojčatá sa schovali pod otcov *tales* ako malé strašidielka. Kôň na dne rieky, zakrytej nízkou nočnou oblohou, zavrel ťažké oči. Prehistorický mravec v Jankelovom prsteni, ktorý nehybne ležal v medovom jantári dávno pred tým, ako Noe pritĺkol prvú dosku, si početnými nožičkami zahanbene zakryl hlavičku.